

Mahayana-troens oppvekkelse

AV NOTTO NORMANN THELLE

Mahayana-troens oppvekkelse. Oversatt fra kinesisk av Sverre Holth. Østasiatisk Institutt, Universitetet i Oslo.

Det er litt av en begivenhet å få en norsk oversettelse av et kinesisk-buddhistisk skrift. Misjonsprest dr. Sverre Holth har i sine forelesninger ved Universitetet gjennomgått *Ta-ch'eng ch'i-hsin lun*, som er et av de viktigste Mahayana-skrifter, og det er dette han nu utgir i oversettelse.

En slik oversettelse er et stort og vanskelig arbeid. Det krever et inngående kjennskap til klassisk kinesisk språk og tankegang. Likeså til den buddhistiske begrepsverden. Å finne dekkende uttrykk for kinesiske Mahayana-forestillinger og begreper byr på særlige problemer. Dr. Holth har her gjort beundringsverdig innsats. En hjelp er det at det finnes kinesiske kommentarer, de første allerede fra det 6. og 7. årh.

Boken er opprinnelig skrevet på sanskrit, og den viktigste oversettelse tilskrives inderen Paramartha fra ca. 550 e. Kr. Som forfatter oppgis Asvaghosha (2. årh.), en av Indias store forfattere. Vanskeligheten er at hans øvrige forfatterskap ikke viser noen påvirkning av Mahayana-tanker. Det er meget som tyder på at den kan stamme fra en senere dato. Skriftets sanskrit tekst finnes ikke.

Oversettelsen begynner med et forord av professor Henry Henne. Den har dessuten en verdifull innledning og et utførlig noteapparat som er til uvurderlig hjelp for leseren. Selve skriftet består av 5 deler. Av disse byr særlig 3. del med sine vanskelige religiøse og filosofiske begreper på de største problemer.

Det som har gjort skriftet så betydningsfullt, er at det oppstod da buddhismen ennå var inne i sin store gjærings- og utviklingsperiode, at det så klart gir uttrykk for Mahayanans grunntanker, og at det kom til å bety så meget under buddhismens gang videre fra India mot nord og øst. –

Buddhismen har som kjent gjennomgått en bemerkelsesverdig utvikling. I den første tiden etter Buddhas død fantes ingen bilder av Buddha, bare symboler. Bildet av hans mor med lotusen og elefanten symboliserte hans fødsel. En hest uten rytter pekte på hans avskjed med hjem, hustru og barn. Et tre med den tomme sitteplassen betegnet hans gjennombrudd. Hjulet hans første preken. Stupaen stod for død og frelse.

Men som tiden gikk, fikk det tomme setet sin person, hesten sin rytter, stupaen ble erstattet med den liggende Buddha, og vi får den Buddha-statuen vi kjenner idag, og som snart blir plassert på alteret.

Samtidig foregikk en indre forvandlingsprosess. Allerede ved annet konsil 377 f. Kr. kom ulike meninger frem. En konservativ retning holdt strengt på forskriftene. – Det gjaldt spørsmålet om å nå buddha-verdigheten. – En mer liberal fløy mente at reglene var for strenge. Det fantes buddhasæd, som bare

måtte utvikles i ethvert menneske. Her har vi begynnelsen til de to retninger Hinayana (Theravada) og Mahayana.

Hinayana var og er en radikal selvforløsningsreligion. Der er ingen guddom i kristen forstand, ingen skaper, oppholder og styrer. Ingen frelser. Buddha var et menneske som selv hadde gått veien og ved sitt eksempel viser veien for andre.

Det er i utviklingen fra Hinayana til Mahayana at *Ch'i-hsin lun* spiller så stor en rolle. –

Bakgrunnen er fremdeles de «fire edle sannheter» og den «åttedelte veien». Skapningen lever i kretsgangen med dens lidelse, fødsel og død. Uvitenheten med det som følger av illusoriske tanker om sjelens eksistens og tingenes permanens, begjær etc., er bøygen, men ved opplysningen spres mørket, og det er slutt på kretsgangen. – Men buddha- bodhisattva- og frelsesbegrepene har fått et annet og nytt innhold.

Allerede i åpningshymnen til Buddha, Dharma og Sangha kommer Mahayana-troens særpreg sterkt frem. Det er nye toner. Her er det tale om Buddha som fyller universet, den altbeseirende, allvitende, suverene, frelseren, den store forbarmer.

I første del kommer hovedhensikten med skriftet frem. Den går i korthet ut på å gi en samlet fremstilling av Buddhas dypsindige lære, som sikter mot å frigjøre alle levende vesener fra kretsgangens lidelser. Med andre ord: Alt levendes frelse.

Annen og tredje del inneholder Mahayanas hovedtanker. Hovedbegrepet er her *Chen-ju* (Bhutatahata): den altomfattende virkelighet, det ubetinget absolute, «som evig er slik».

Det har vært gjort forsøk på å oversette *Chen-ju* med Gud. Men heller ikke i Mahayana finnes noe gudsbegrep i kristen forstand, ingen personlig Gud, skaper, oppholder og styrer. – Dette kommer også frem gjennom buddhismens monistiske virkelighetsforståelse. Det absolute eksisterer ikke adskilt fra det relative. Der er enhet mellom det transcendent og immanente. Også menneskene som hører denne verden til er potensielle buddhaer. «Buddha det er meg, når jeg når frem til Nirvana», som en munk en gang uttrykte det. –

Her moter vi også den merkelige *trehetstanken* som preger Mahayana. Den absolute har et trefoldig legeme, som på sanskrit er kjent under betegnelsene Dharmakaya, Sambhogakaya og Nirmanakaya. På kinesisk er dette uttrykt på forskjellige måter bl. a. ved uttrykkene *t'i*, *hsian* og *yung*. *T'i* er legemet som ligger bak det hele, *hsian* er uttrykk for form, den ytre fremtreden, manifestasjonen, og *yung* står for funksjon og aktivitet.

Her har vi også begrepet *Ju-lai* (Tathagata) som er *Chen-ju*s menneskelige fremtreden. Sakyamuni Buddha betraktes som en manifestasjon av *Chen-ju*, men etterhvert har man postulert en uendelig rekke av manifestasjoner av buddhaer og bodhisattvaer. Buddhaenes tall er legio.

Et annet fremtredende trekk er *bodhisattvaens* plass i Mahayana. Hinayanas ideal, å bli en arhat, en hellig som når forløsningen for seg selv, er forsvunnet. Bodhisattvaen er blitt det nye ideal, som er åpent for alle. Bodhisattvaen har fornektet seg selv det privilegium å gå inn i Nirvana. I samfølelse med alt som lider, søker han opplysningen for å kunne opplyse andre, og vil ikke hvile før all skapningen gjennom opplysningen er frigjort fra kretsgangen.

Her er også nye tanker, som stadig kommer igjen i Ch'i-Hsin lun. Buddhaer og bodhisattvaer over en konstant *innflytelse på skapningen* i kretsgangen. Chen-ju er utstyrt med ufattelige funksjoner, som manifesterer seg og trenger ustanselig inn i uvitenheten for å bevege menneskene til å avsky kretsgangen og gjennom meditasjonen å søke Nirvana. – Egentlig stemmer ikke tanken på buddhaenes innflytelse på skapningen med buddhismens grunntanke. Å nå buddhaverdigheten betyr jo egentlig et fullstendig brudd med verden og skapningen. Verden angår ham ikke lenger.

Skriftets to siste deler taler om tro og praksis og oppmuntrer til tro.

Det gjelder først troens basis, Chen-ju og Chen-jus lære. Her nevnes buddhaenes «fortreffelige egenskaper».

Troen praktiseres bl. a. gjennom gavmildhet og ved å holde forskriftene. Gode gjerninger rensar fra urenheter, men er ikke tilstrekkelige for å nå målet. Det avgjørende hjelpemiddel er meditasjonen (kontemplasjonen), det siste og viktige ledd i den åttedelte veien.

Merkelig er det at bare her er navnet på en av de mange buddhaer nevnt, nemlig Amitabha, som kom til å spille så stor en rolle i «Det rene lands skole», troesretningen innen Mahayana.

Til sist tales det om hvilken betydning skriftet har, og om hva man oppnår ved å etterfølge de veiledninger som er gitt. Ved hjelp av denne lære har alle buddhaer nådd frem, og veien er åpen for alle. –

Et skrift som dette inneholder tungt og vanskelig stoff. Det er ingen lettlest lektyre. Men for den som er interessert i buddhismen og særlig Mahayana-retningen, er skriftet av stor verdi, og vi kan bare glede oss over at vi virkelig har fått en oversettelse til norsk.